

Analysmall för barnkonsekvensanalys

"När hälso- och sjukvård ges till barn ska barnets bästa särskilt beaktas."

Denna övergripande och starka bestämmelse finns sedan några år i vårdens ramlag hälso- och sjukvårdslagen (HSL). På senare år har digitala tjänster blivit allt vanligare i vården. Det började för ca 10 år sedan med journal via nätet, men tjänster tillkommer hela tiden och användningen ökar kraftigt. För de flesta är det nu självklart att få boka tid via nätet, ha ett digitalt vårdbesök och kolla sina recept. Vårdens digitala tjänster är en del av vården, och därför måste ändringar särskilt beakta barnets rättigheter, som lagen säger..

Hur du använder analysmallen

Läs förklarande texterna i rutorna nedan. Sätt ett kryss i någon av rutorna utifrån om du tycker att förslaget bidrar till barnets rätt (grön), inte har någon effekt mot idag (gul) eller försvårar för barnets rätt (röd). Motivera svaret och ge gärna exempel på vilka åldrar eller typer av barn som du främst tänkte på i ditt svar. Diskutera dina svar med de som kan bidra med lösningar: den verksamhet som möter barnen, regionens e-hälsoenhet, nationella Inera eller kanske lagstiftarna.

Likvärdiga möjligheter

<p><i>Hur påverkas barns rätt till likvärdiga möjligheter att söka och få vård?</i></p>	<p>Alla ska lika möjlighet att söka och få vård - men så ser det inte ut. Barns möjligheter påverkas mycket av hur deras föräldrar kan ta ansvar. Om vården ska bli mer likvärdig för barn måste alla förändringar leda till att det blir lättare för föräldrar, eller åtminstone inte svårare. Förslag till förändring måste särskilt anpassas</p> <p>Förslag som påverkar barn och föräldrar måste särskilt anpassas till dem som både har stora behov av vård och sämre egna möjligheter att mycket som behövs. Annars riskerar skillnaderna mellan barn öka. Om ett förslag gynnar barn som behöver extra stöd - kanske andra barn drabbas och får det svårare att utöva sina rättigheter. När olika barns rättigheter hamnar i konflikt behöver det utredas. I vissa fall det kan vara nödvändigt att några barns möjligheter få stå tillbaka för att andra barn ska kunna få sina rättigheter. Men det får inte bli för mycket, för då kan det vara diskriminering.</p> <p><i>Några berörda lagar: hälso- och sjukvårdslagen 2 kap 2§ samt barnkonventionen artiklarna 2 och 24.</i></p>			
Bidrar förslaget till:		Sätt kryss		
<p>Att vissa barn / grupper gynnas så att de lättare kan söka och få vård? Vilka delar i förslaget och vilka barn? Fritext: ...</p>				
<p>Att det blir försämringar för vissa barn / grupper? Vilka delar i förslaget och vilka barn? Fritext: ...</p>				
<p>Andra rättigheter du vill diskutera under detta tema? Fritext: ...</p>				

Information

<i>Hur påverkas barns rätt till att få och ge information?</i>	Barn och unga har en egen rätt att ge och få information, oftast oavsett ålder och mognad. Här är lagarna tydliga. Barn och unga ska fritt kunna söka information om hälsa och sjukdom, de ska som patienter erbjudas information även om de inte söker den och de ska också få anpassad information som de kan förstå. Dessutom ska de fritt få ge (lämna) information till vården om sin hälsa. Barn har också en allmän rättighet att skyddas från viss information som kan leda till onödig oro. <i>Några berörda lagar: patientlagen 3 kap 6§ (anpassning), 3 kap 7§ (förstå) samt barnkonventionens art 12 (uttrycka sig), art 13 (söka info), art 17e (skydd mot skadlig info)</i>
Bidrar förslaget till att:	Sätt kryss
Barn fritt kan söka information om hälsa och sjukdom? Hur? Fritext: ...	☐ ☐ ☐
Vården kan ge information till barn & unga? Hur? Fritext: ...	☐ ☐ ☐
Barn kan få anpassad information som de kan förstå? Hur? Fritext: ...	☐ ☐ ☐
Barn fritt kan ge (lämna) information till vården om sin hälsa? Hur? Fritext: ...	☐ ☐ ☐
Barn kan skyddas från onödigt oroande information? Hur? Fritext: ...	☐ ☐ ☐
Andra rättigheter du vill diskutera under detta tema? Fritext ...	☐ ☐ ☐

Rätten till vårdnadshavare

<p><i>Hur påverkas barns rätt till att en vårdnadshavare kan stödja och leda barnet under uppväxten?</i></p>	<p>Vårdnadshavare (oftast förälder) har huvudansvaret för att barnet ska få utöva sina rättigheter. Barnkonventionen är mycket tydlig med detta. Sverige har också en särskild lag för vårdnadshavarnas rättigheter och skyldigheter: föräldrabalken. Ansvaret gäller särskilt barnets behov av "omvårdnad, trygghet och en god fostran". För att kunna ta detta ansvar ska föräldern också ha vissa rättigheter, den viktigaste är att de ofta får bestämma åt sitt barn.</p> <p>Om reglerna för digital kontakt med vården blir för svåra eller hindrar föräldrar från att hjälpa sina barn är risken stor att barn med de största behoven drabbas hårdast. Men regler som gör det alltför lätt för föräldrar att sköta barnets alla vårdkontakter riskerar bli dåligt för barnets integritet och barnets behov att gradvis vänja sig vid att ta större eget ansvar. Det finns också lägen då ingen information från vården får lämnas till vårdnadshavaren. Det kan bero på att barnet har mognad att själv bestämma i frågan eller att barnet bedöms kunna lida stor skada. Då gäller sekretess, vilket hanteras i nästa tema.</p> <p><i>Några berörda lagar: barnkonventions artiklar 5, 18 och delvis 3:2 samt föräldrabalkens sjätte kapitel 2§ och 11§, samt patientlagen 3 kap 3§</i></p>			
Bidrar förslaget till att:		Sätt kryss		
<p>Vårdnadshavare kan ta det ansvar de förväntas ta? Fritext: ...</p>				
<p>Båda vårdnadshavare mer eller enklare kan ta gemensamt ansvar? Fritext: ...</p>				
<p>Vårdnadshavare gradvis kan låta barnet ta större del i information och bestämmande? Fritext: ...</p>				
<p>Vårdnadshavares direktåtkomst kan stängas av? Orsaker kan vara eget agerande eller allvarlig konflikt med den andra vårdnadshavaren. Fritext: ...</p>				
<p>Andra rättigheter du vill diskutera under detta tema? Fritext: ...</p>				

Integritet och sekretess

Hur påverkas barns rätt till tillräcklig integritet, och vid behov sekretess.

Barn och unga har ett minst lika starkt skydd som vuxna för sin integritet i vården. Skillnaden är främst att barnet har en vårdnadshavare som oftast har rätt att bestämma åt barnet och därmed kan be vården om att få läsa vad som sagts i ett möte eller i ett provsvar. Sekretess gentemot vårdnadshavaren gäller inte om denne ska bestämma i frågan. Detta gör att vården ofta behöver bedöma barnets mognad att själv bestämma, vilket många tycker är svårt. Om den ungas mognad är tillräcklig för att bestämma, och den unga inte vill att vårdnadshavaren ska få veta - då gäller sekretess.

Läsa journal eller tidbok via 1177 görs via direktåtkomst och där kan vården inte i varje tillfälle bedöma om det är vårdnadshavaren eller tonåringen som ska bestämma. Därför behövs regler om vilken information som ska vara synlig och i vilka åldrar. Men reglerna kan bara bidra till att skydda integritet eller underlätta för direktåtkomst. Det viktigaste arbetet kommer fortsätta ligga på de som möter barn och föräldrar i vården. Därför måste vårdens medarbetare också känna till hur de manuellt kan öka och begränsa barns och vårdnadshavares åtkomst till e-tjänsterna.

Några berörda lagar: offentlighets- och sekretesslagen 25 kap 1§ (sekretess) och 12 kap 3§ (undantag för vårdnadshavare) samt delvis barnkonventionens art 16 (privatliv).

Bidrar förslaget till att:

Sätt kryss

Barn, och särskilt ungdomar får en tillräcklig integritet gällande informationen i e-tjänsterna?

Fritext: ...

Ungdomar som utsätts för hedersförtryck kan fortsätta använda e-tjänsterna, med tillräcklig integritet? Eller få tjänsterna avstängda, utan att det blir alltför synligt för förövarna.

Fritext: ...

Barn och unga kan förstå vem som ser en viss information i e-tjänsterna, och kan tycka till om det?

Fritext: ...

Andra rättigheter du vill diskutera under detta tema?

Fritext: ...

Barnets bästa

<p><i>Hur påverkas barnets rätt i sin helhet, med de olika rättigheter som behövs under uppväxten.</i></p>	<p>Det som bedöms vara "barnets bästa" ska enligt barnkonventionen "i första hand beaktas", alltså väga tungt. I vårdens lagar ska barnets bästa "särskilt beaktas" när vård ges till barn. Direktåtkomst till journal och e-tjänster är en del i vården och i synnerhet egenvården. Ett nytt ramverk för åldrar med mera ska alltså "särskilt beakta" barnets bästa.</p> <p>Det finns ingen enhetlig definition av "barnets bästa" utan det beror på situationen. Viktigast är att faktiskt beskriva "barnets bästa" i förslaget och att ta hänsyn till det. Med hjälp av denna mall kan olika delar av barnets rätt beskrivas och jämföras.</p> <p>Olika delar av barnets rätt kan hamna i konflikt med varandra, exempelvis när rätten till integritet krockar med rätten till en vårdnadshavare som hjälper dig. Olika barns rätt kan också hamna i konflikt, exempelvis olika åldrar eller hur beroende barnet är av sina vårdnadshavare. Det är viktigt att vi vågar föreslå vad barnets bästa kan vara i en viss situation, även då konflikten handlar om olika delar av barnets rätt eller mellan grupper av barn med olika behov.</p> <p>Behövs en djupare utredning är en "barnkonsekvensanalys" lämplig för att tydliggöra negativa konsekvenser för vissa av barns rättigheter eller för vissa barn, samt vad som kan göras för att lindra effekterna. Är det särskilda barn som berörs är det mycket viktigt att också ta in deras uppfattning.</p> <p>Under denna rubrik är det också lämpligt att ta in andra rättigheter eller perspektiv som missats ovan.</p> <p><i>Några berörda lagar: hälso- och sjukvårdslagen 5 kap 6§ samt barnkonventionen art 3</i></p>			
Bidrar förslaget till att:		Sätt kryss		
Det som anses vara barnets bästa särskilt beaktas? Fritext: ...				
Barnets bästa väger tillräckligt tungt? Vilka andra gruppers intressen väger tyngre? Fritext: ...				
Konflikten mellan <i>barns olika</i> rättigheter lindras? Fritext: ...				
Konflikten mellan <i>olika barns</i> rättigheter lindras? Fritext: ...				
Annat som du vill diskutera, som inte är med ovan? Fritext: ...				

Mallen är framtagen av Martin Price vid Barnombudet i Uppsala län som en del av utredningen Åldersgränser för 1177-tjänster som genomfördes under våren 2022 och som finns publicerad på Inera.se